

Nr 1 (267) 2013
Tom LXXIV
STYCZEŃ
LUTY

SZKOŁA SPECJALNA

CZASOPISMO AKADEMII PEDAGOGIKI SPECJALNEJ
im. Marii Grzegorzewskiej

Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej

Redaktorzy tematyczni

Akbotā N. Autayeva (KZ) – psychologia
Andrzej Girynski (PL) – pedagogika specjalna
Jan Łaszczuk (PL) – pedagogika, metodologia
Bernadeta Szczupał (PL) – pedagogika specjalna

Redaktor statystyczny

Mariusz Fila

Redakcja

Julita Kobos (PL) – język polski
Sally Goddard Blythe (GB) – język angielski

Tłumaczenie na język angielski

Renata Wójtowicz

Skład komputerowy

Andrzej Kowalczyk

Wersja papierowa jest wersją pierwotną (referencyjną)

Czasopismo „Szkoła Specjalna” posiada punktację MNiSW
(4 punkty) w kategorii B

Rada Naukowa:

Kulash B. Bektaeva (KZ), Chiu-Hsia Huang (RC), Władysław Dykcik (PL), Tadeusz Gałkowski (PL), Sally Goddard Blythe (GB), Vitaly Kantor (RUS), Aniela Korzon (PL), Czesław Kosakowski (PL), Irena Obuchowska (PL), Kutzan K. Omirbekova (KZ), Adam Szecówka (PL)

Komitet Redakcyjny:

Ewa Maria Kulesza (redaktor naczelna), Bernadetta Kosewska (sekretarz), Katarzyna Smolińska (członek)

**Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej**

**Adres Redakcji: Wydawnictwo APS, 02-353 Warszawa
ul. Szczęśliwicka 40, tel. 22-589-36-45
centrala 22-589-36-00 wew. 1212, fax 22-658-11-18
e-mail: szkolaspecjalna@aps.edu.pl
nakład 1000 egz.**

SPIS TREŚCI

OPRACOWANIA NAUKOWE

- 5 – *Joanna Głodkowska*
Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – integracja edukacyjna procesem złożonym i trudnym
- 17 – *Justyna Fiedorczuk, Irena Fiedorczuk*
System wartości młodzieży szkół integracyjnych
- 26 – *Diana Aksamić-Staszkievicz*
Percepcja osób z niepełnosprawnością intelektualną przez nauczycieli i uczniów szkół ogólnodostępnych w Polsce i na Litwie
- 34 – *Murat Demirbaş, Gülşah Tanriverdi*
Education of gifted students in Turkey

Z PRAKTYKI PEDAGOGICZNEJ

- 40 – *Małgorzata Wojtatowicz*
Wykorzystanie tablicy interaktywnej w szkole specjalnej. Część IV. Notatnik
- 43 – *Katarzyna Forecka-Waśko, Aleksandra Załustowicz*
Wykorzystanie technik relaksacyjnych, wizualizacyjnych oraz muzykoterapii aktywnej w pracy z dzieckiem z przejawami zachowań agresywnych – praktyczne zastosowanie w pracy nauczyciela
- 49 – *Barbara Grzyb, Beata Rączka*
Mieszkanie treningowe i kawiarenka w szkole specjalnej. Czy to możliwe w dobie współczesnej edukacji?

PRAWO I PRAKTYKA

- 56 – *Jolanta Zozula*
Nielegalny obrót dziećmi pod pozorem adopcji

Z KRAJU I ZE ŚWIATA

- 68 – *Aleksandra Maciejewska*
Sprawozdanie z konferencji naukowo-szkoleniowej *Opieka domowa nad przewlekle chorymi. Zasady i praktyka*. Warszawa, 12 maja 2012
- 69 – *Aneta Wnuk*
Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej (2012) a bezpieczeństwo ruchu drogowego

RECENZJE

- 76 – *Aleksandra Zawiaślak*: Jakość życia osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną. Difin, Warszawa 2011, ss. 246 (*Iwona Konieczna*)
- 77 – *Aneta Paszkiewicz*: Kariera szkolna uczniów o inteligencji niższej niż przeciętna. Difin, Warszawa 2012, s. 214 (*Dorota Brożek*)

NASZYM CZYTELNIKOM POLECAMY

- Sławomir Olszewki, Katarzyna Parys, Małgorzata Trojańska: *Przestrzenie życia osób z niepełnosprawnością*. Prace Monograficzne nr 612. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN, Kraków 2012, ss. 272 (*Grażyna Gunia*)
- Lisa A. Timms: *Pomoc dla nastolatków ze spektrum zaburzeń autystycznych w radzeniu sobie z przyjaźnią, uczuciami, konfliktami... i wiele innych: 60 sytuacji społecznych i tematów do dyskusji*. Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2012, ss. 126 (*Kamila Poczepsna*)

CONTENTS

SCIENTIFIC STUDIES

- 5 – *Joanna Głodkowska*
Students with special educational needs – Educational integration as a complex and difficult process
- 17 – *Irena Fiedorczuk, Justyna Fiedorczuk*
System of values in integrated school adolescents
- 26 – *Diana Aksamit- Staszkievicz*
Perception of persons with intellectual disabilities in mainstream teachers and students in Poland and Lithuania
- 34 – *Murat Demirbaş, Gülşah Tanriverdi*
Education of gifted students in Turkey

FROM TEACHING PRACTICE

- 40 – *Małgorzata Wojtatowicz*
Using interactive whiteboards in special schools. Part 4. A notebook
- 43 – *Katarzyna Forecka-Waśko, Aleksandra Załustowicz*
Use of relaxation techniques, visualization and active music therapy in work with children who demonstrate aggressive behaviors – Practical application in teacher work
- 49 – *Barbara Grzyb, Beata Rączka*
Independent living training apartment and a café in special school. Is this possible in the era of modern education?

LAW AND PRACTICE

- 56 – *Jolanta Zozula*
Illegal child trafficking under the pretext of adoption

HOME AND WORLD NEWS

- 68 – *Aleksandra Maciejewska*
Report on the Theoretical and Practical Conference „Home Care for Persons with Chronic Diseases. Principles and Practice, Warsaw, May 12, 2012
- 69 – *Aneta Wnuk*
European Year for Active Aging and Solidarity between Generations (2012) and road safety (received a favorable review)

REVIEWS

- 76 – *Zawiślak Aleksandra*: Quality of Life of Adults with Intellectual Disabilities. Difin, Warszawa 2011, pp. 246 (*Iwona Konieczna*)
- 77 – *Aneta Paszkiewicz*: Kariera szkolna uczniów o inteligencji niższej niż przeciętna [Academic career of students with below average intelligence]. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2012, pp. 214 (*Dorota Brożek*)

WE RECOMMEND TO OUR READERS

- Sławomir Olszewki, Katarzyna Parys, Małgorzata Trojańska: Przestrzenie życia osób z niepełnosprawnością [Live spheres of persons with disabilities]. Monograph No. 612. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN, Kraków 2012, pp. 272 (*Grażyna Gunia*)
- Lisa A. Timms: Pomoc dla nastolatków ze spektrum zaburzeń autystycznych w radzeniu sobie z przyjaźnią, uczuciami, konfliktami ... i wiele innych [Original title: 60 Social Situations and Discussion Starters to Help Teens on the Autism Spectrum Deal with Friendships, Feelings, Conflict and More. Seeing the Big Picture]. Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2012, pp.126 (*Kamila Poczesna*)

Joanna Głodkowska

UCZNIOWIE ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI – INTEGRACJA EDUKACYJNA PROCESEM ZŁOŻONYM I TRUDNYM

Streszczenie

W artykule podjęto zagadnienia związane z kształceniem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w aktualnym systemie oświaty w Polsce. Wskazano działania, które przyczyniają się do wzrostu dostępu uczniów niepełnosprawnych do szkół ogólnodostępnych. Analizowano edukację integracyjną/włączającą jako proces wspólnego kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z ich sprawnymi rówieśnikami w warunkach zapewniających poczucie przynależności do społeczności szkolnej i wsparcie (techniczne, metodyczne, psychospołeczne, organizacyjne) wynikające z niepełnosprawności. Ukazano możliwość analizowania sytuacji edukacyjnej w kategoriach sformułowanych wzorców edukacyjnych. Podkreślono, że w edukacji ważne jest to, co łączy, nie to, co dzieli osoby sprawne i z niepełnosprawnością. Podjęto też ważne zagadnienie nowego sprofilowania kształcenia nauczycieli do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – sformułowano postulat wprowadzenia do klasyfikacji zawodów zawodu pedagoga specjalnego.

Słowa kluczowe: specjalne potrzeby edukacyjne, wzorce edukacyjne, edukacja włączająca, edukacja integracyjna, integracja stycznościowa, integracja interakcyjna, integracja normatywna, pedagog specjalny

STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS – EDUCATIONAL INTEGRATION AS A COMPLEX AND DIFFICULT PROCESS

Summary

The article takes up the issues connected with the education of students with special educational needs in the present education system in Poland. It points to the activities that aim at increasing widespread availability of mainstream schools for students with disabilities. It analyzes integrated/inclusive education as a process of schooling shared by students with special educational needs and their nondisabled peers in conditions that ensure them both a feeling of being a member of the school community, and necessary supports (technical, methodological, psychosocial and organizational supports). It shows the possibility of analyzing an educational situation in terms of the formulated educational patterns. It emphasizes that today what brings together persons with disabilities and nondisabled ones is important, also in education, not what separates them. The article takes up an important issue concerning a new specialization in training for teachers to work with students with special educational needs – it makes a demand that the profession of a special educator should be included in the classification of professions.

Key words: special educational needs, educational patterns, inclusive education, integrated education, contact integration, interactive integration, normative integration, special educator

Justyna Fiedorczuk, Irena Fiedorczuk

SYSTEM WARTOŚCI MŁODZIEŻY SZKÓŁ INTEGRACYJNYCH

Streszczenie

Celem badań było poznanie systemu wartości instrumentalnych i ostatecznych młodzieży klas integracyjnych mającej orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Badania realizowano w Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących z Oddziałami Integracyjnymi im. St. Staszica w Białymstoku. Wykorzystano w nich metodę sondażu diagnostycznego, technikę ankiety; narzędziem był autorski kwestionariusz ankiety. Badając wartości opierano się na klasyfikacji M. Rokeacha, która składa się z 18 wartości ostatecznych (celów) i 18 wartości instrumentalnych (środków). Uzyskane wyniki wskazują na niską samoocenę uczniów oraz silne dążenie do równości i społecznego uznania, stanowią tym samym wyzwanie dla integracyjnego systemu kształcenia.

Słowa kluczowe: system wartości, integracja, sondaż diagnostyczny

SYSTEM OF VALUES IN INTEGRATED SCHOOL ADOLESCENTS

Summary

Integrated education has quite a short history in Poland – before, segregated education, which separated persons with disabilities from their nondisabled peers, was the dominant model. The integrated system is to combine children with various educational needs and enable them to gain experiences together in the process of schooling. The research aimed to study the system of instrumental and terminal values in integrated class adolescents with statements of special educational needs. It was carried out in Stanisław Staszic Technical and General Education School Complex with Integrated Classes in Białystok. The diagnostics poll method was used and a survey questionnaire designed by the author. Values were studied based on M. Rokeach's classification, which consists of 18 terminal values (goals) and 18 instrumental values (means). The research findings point to the students' low self-esteem and intense striving for equality and social recognition, thus being a challenge for the integrated education system.

Key words: system of values, integration, diagnostic poll

Diana Aksamit-Staszkievicz

PERCEPCJA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ PRZEZ NAUCZYCIELI I UCZNIÓW SZKÓŁ OGÓLNODOSTĘPNYCH W POLSCE I NA LITWIE

Streszczenie

W artykule poruszono zjawisko niepełnosprawności intelektualnej, a dokładnie – odmienność postrzegania i ujmowania go w innych kategoriach wśród nauczycieli i uczniów szkół ogólnodostępnych w Polsce i na Litwie. Przedstawiono i poddano analizie wyniki badań, jakie zostały przeprowadzone w 200-osobowej grupie respondentów w ramach pracy magisterskiej. Ujawniono, że poziom świadomości społecznej tego problemu oraz obraz osoby z niepełnosprawnością intelektualną różni się w obu państwach. Jedną z przyczyn takich wyników jest brak kontaktów z osobami niepełnosprawnymi intelektualnie grupy badanych z Litwy. Wyniki badań wskazują, że badani nauczyciele oraz uczniowie z Polski mają większą styczność z osobami z niepełnosprawnością intelektualną, co ma wpływ na ich pozytywną opinię na temat autonomii i ujmowania niepełnosprawności intelektualnej nie tylko w kategoriach inności i patologii.

Słowa kluczowe: niepełnosprawność intelektualna, autonomia, integracja, marginalizacja, świadomość społeczna, nauczanie specjalne, nauczanie integracyjne

PERCEPTION OF PERSONS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES IN MAINSTREAM TEACHERS AND STUDENTS IN POLAND AND LITHUANIA

Summary

The article discusses the phenomenon of intellectual disability, namely, that it is perceived differently and presented in different terms by mainstream teachers and students in Poland and Lithuania. The article presents and analyzes the findings of research conducted on 200 respondents as part of a master's thesis. They show that the level of social awareness concerning this issue and the view of persons with intellectual disabilities are different in both countries. One of the reasons for such findings is the lack of contact with individuals with intellectual disabilities among respondents from Lithuania. The research findings indicate that Polish teachers and students in the study have more contact with persons with intellectual disabilities, which influences their positive opinion on autonomy and their presenting intellectual disability in terms other than just otherness and pathology.

Key words: intellectual disability, autonomy, integration, marginalization, social awareness, special education, integrated education

Murat Demirbaş, Gülsah Tanriverdi

EDUKACJA UCZNIÓW UZDOLNIONYCH W TURCJI

Streszczenie

Artykuł przedstawia sytuację utalentowanych uczniów we współczesnej Turcji. Dzieci obdarzone ponadprzeciętnymi zdolnościami od urodzenia potrzebują profesjonalnego edukacyjnego wsparcia realizowanego w oparciu o programy przygotowane przez ekspertów w systemie specjalnej edukacji. Prawie wszystkie kraje korzystające z nowoczesnych technologii dostrzegają znaczenie inwestowania w kształcenie utalentowanych uczniów, ponieważ od nich w dużej mierze będzie zależał rozwój kraju. Na początku artykułu zdefiniowano termin utalentowani uczniowie oraz podano najważniejsze ich charakterystyki. Wymieniono główne placówki, które prowadzą zajęcia dla utalentowanych dzieci oraz młodzieży w Turcji. Szczególną rolę w systemie kształcenia pełnią centra nauk ścisłych i humanistycznych, które zajmują się uczniem od przedszkola do momentu pójścia na uniwersytet. Szczegółowo opisano w tekście cele centrów i zasady, którymi się kierują. Wymieniono także zasady konstruowania programów edukacyjnych oraz przytoczono wykaz realizowanych obecnie programów. W części końcowej dokonano krótkiego przeglądu tureckich badań dotyczących utalentowanych uczniów.

Słowa kluczowe: uzdolnieni uczniowie, centra nauk ścisłych i humanistycznych

EDUCATION OF GIFTED STUDENTS IN TURKEY

Summary

The aim of the paper is to present current situation of gifted students in Turkey. Gifted children who are endowed with certain abilities from birth need professionally prepared educational settings and curricula implemented by experts, which can only be realized through special education. Nearly all of the countries which rely on modern technology

recognize the importance of making suitable provision for the education of individuals with superior abilities. These countries will undoubtedly benefit in many areas of development. At the beginning of the article authors define the term “gifted students” and then give their main characteristics. The major institutions that conduct classes for talented children and talented Young people in Turkey are listed. Science and art centers play a special role in the education of students from kindergarten until going to university. In the paper aims and principles of centers are described in detail. Attention is focused on the construction principle of educational programs and the register of ongoing programs. In the final part the brief overview of the Turkish research on gifted students is given.

Key words: gifted students, science and art centers